

بسم الله الرحمن الرحيم

سلسله جلسات طرح کلی اندیشه اسلامی در قرآن

طرح کلی اندیشه اسلامی در قرآن، حاصل ۲۸ سخنرانی سید علی حسینی خامنه‌ای در تابستان سال ۱۳۵۳ش در مسجد امام حسن مجتبی (ع) در مشهد (انتهای بازار سرشور) است. سیدعلی خامنه‌ای در ۳۵ سالگی در ماه رمضان هر روز بعد از نماز ظهر و عصر با موضوع طرح کلی اندیشه اسلامی در قرآن سخنرانی می‌کرد. او مجموعه عقاید اسلامی را از زبان قرآن به گونه‌ای بیان می‌کرد که مردم به فکر ایجاد جامعه اسلامی نیز می‌افتادند. وی چند ماه پس از این جلسات و پیرو جلسات شرح نهج‌البلاغه دستگیر شد. به گفته آیت‌الله خامنه‌ای در مقدمه کتاب، در این جلسات کوشیده شده که مهم‌ترین پایه‌های فکری اسلام در خلال آیات قرآن جستجو شود. آنگاه ضمن تشریح تبیینی که شیوه تدبیر در قرآن را به مخاطبان می‌آموزد، پایه‌های مزبور در این آیات، مشخص و نشان داده شود و در موارد لازم، از روایات صحیح صادر از پیامبر (ص) و امامان معصوم (ع) بهره‌گیری شود.

محتوا

کتاب طرح کلی اندیشه اسلامی در قرآن از چهار بخش اصلی با عناوین ایمان، توحید، نبوت و ولایت تشکیل شده و ذیل هر بخش، جلسات مرتبط آمده است. نویسنده ایمان واقعی را ایمانی می‌داند که آگاهانه و مسئولیت‌پذیرانه باشد. وی در بخش دوم، ضمن معرفی توحید برآن است بازتاب توحید در زندگی فرد موحد این است که زیر بار سلطه خدایان دروغین - ابلیس، طاغوت‌ها و هواهای نفسانی - نرود. او در بخش بعدی، پس از تعریف نبوت و معرفی دشمنان آن، به تعهدات متوجه مسلمانان معتقد به نبوت اشاره و فرجام کار پیامبران را پیروزی قطعی بیان می‌کند. در بخش چهارم نیز بعد از تبیین مفهوم ولایت، ابعاد آن از جمله پیوند درونی جامعه اسلامی، نحوه ارتباط با جوامع غیرمسلمان و پیوند میان امام و امت مطرح شده است. مباحث این کتاب تفسیر موضوعی قرآن به شمار می‌آید

ویژگی‌ها

سه ویژگی مهم مباحث کتاب در مقدمه سید علی خامنه‌ای این‌گونه بیان شده است:

- خارج کردن معارف اسلامی از ذهنیت محض و ناظر بودن آنها به تکالیف عملی و زندگی اجتماعی
- مطالعه هماهنگ و پیوسته مسائل فکری اسلام به عنوان اجزای یک مجموعه واحد به منظور استنتاج یک ایدئولوژی کامل و متناسب با زندگی چند بُعدی انسان
- استنباط اصول اساسی اسلام از مدارک و متون اصلی دین یعنی قرآن و دوری از سلیقه‌ها و نظرهای شخصی.

از دیگر ویژگی‌های کتاب این موارد نام برده شده است:

- ارائه‌نمایی از اندیشه اسلامی به جهانیان نه فقط مسلمانان
- ارائه‌نگاهی جامع از تفکر توحیدی با در نظر داشتن شئون مختلف زندگی بشر
- ارائه‌نگاهی نو به مفاهیم دینی همچون ولایت
- هماهنگی مباحث کتاب با سیره سیاسی - مبارزاتی امامان(ع) برای برقراری حکومت اسلامی
- توجه کتاب به درد اصلی جوامع بشری و مسلمانان، یعنی ضعف ایمان
- آموزش شیوه تدبر و تعمق در قرآن به مخاطبان.
- از ویژگی‌های ظاهری کتاب این است که تصاویر پلی‌کپی‌های آن در زمان سخنرانی، در انتهای جلسات مربوطه درج شده است.

انتشارات و ترجمه‌ها

گفته شده همه مقدمات چاپ کتاب شامل تنظیم محتوای کتاب، انتخاب عنوان، ترتیب مباحث و نحوه ورود و خروج مباحث با نظر سیدعلی خامنه‌ای بوده است. خلاصه طرح کلی اندیشه اسلامی در قرآن، نخستین بار در سال ۱۳۵۴ش و همراه با مقدمه آیت الله خامنه‌ای از سوی دفتر فرهنگ اسلامی و متن کامل پیاده شده سخنرانی‌ها در سال ۱۳۹۲ش از سوی مرکز ایمان جهادی صهبا منتشر شد، پس از انقلاب سال ۱۳۵۷ش، این کتاب در هر دو انتشارات چاپ‌های متعددی داشته و گفته شده کتاب مختصر بیش از صد هزار نسخه توسط دفتر فرهنگ اسلامی و کتاب با متن کامل سخنرانی‌ها بیش از ۶۳ هزار نسخه از سوی انتشارات صهبا منتشر شده است. در سال ۱۳۶۰ش محتوای شش جلسه از ۲۸ جلسه، در قالب جزوه‌ای با عنوان «ولایت» توسط حزب جمهوری اسلامی چاپ شد. درسنامه این کتاب نیز با عنوان «درسنامه طرح کلی اندیشه اسلامی در قرآن» از سوی انتشارات پیام رهیابان منتشر شده است.

کتاب به زبان‌های مختلفی از جمله چند بار به زبان عربی با عناوین «مشروع الفكر الإسلامی فی القرآن» و «الخطوط العامه للفکر الاسلامی فی القرآن» و چند بار به زبان انگلیسی با عناوینی همچون «Islamic Thought in the Quran» و «An Outline of Islamic Thought in the Quran» ترجمه شده است. کتاب به زبان‌های آلمانی، ترکی آذری و استانبولی، ایتالیایی و چینی نیز ترجمه شده است.